115246 ـ آیا مسح گوش‌ها در وضو واجب است؟

سوال

اگر وضو گرفتم و شهادتین را گفتم و آمادۀ نماز شدم اما ناگهان یادم آمد که مسح گوش‌ها را فراموش کرده‌ام برای من چه کاری واجب است؟ آیا وضو را از نو انجام دهم یا فقط گوش‌هایم را مسح کنم؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

مسح گوش‌ها در وضو از جمله چیزهایی است که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ بر آن محافظت و مداومت می‌کردند و علما دربارۀ اینکه این کار واجب است یا سنت اختلاف نظر دارند. برخی این را واجب دانسته‌اند و این مذهب حنابله است؛ زیرا ابن ماجه (۴۴۳) از عبدالله بن زید ـ رضی الله عنه ـ روایت کرده که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: «گوش‌ها جزء سر است». دربارۀ صحت این حدیث اختلاف است و آلبانی در صحیح ابن ماجه آن را صحیح دانسته است.

و اگر گوشها را جزء سر بدانیم مسح آنها در وضو هم مانند مسح سر فرض خواهد بود.

اما جمهور بر این رای هستند که مسح گوشها سنت مستحب است نه واجب.

نگا: «الموسوعة الفقهية» (۴۳/ ۳۶۴).

منقول از امام احمد ـ رحمه الله ـ آن است که هرکس مسح گوش‌ها را فراموش کند وضویش درست است.

ابن قدامه ـ رحمه الله ـ در «المغنی» (۱/ ۹۰) می‌گوید: «گوش‌ها جزء سر است و قیاس مذهب، وجوبِ مسح آن همراه با مسح سر است. خلال می‌گوید: همه‌شان از ابوعبدالله (امام احمد) حکایت کرده‌اند که هرکس آن را به عمد یا از روی فراموشی ترک کند وضویش درست است؛ زیرا گوش‌ها تابع سر است، و از اطلاق نام سر این فهمیده نمی‌شود که گوش‌ها در آن داخل است و شبیه به دیگر اجزای سر هم نیستند و برای همین نزد کسانی که قائل به مسح قسمتی از سر هستند [نه همۀ سر] مسح گوش جای مسح سر را نمی‌گیرد و اولیٰ و بهتر آن است که همراه با سر مسح شود زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ گوش‌ها را همراه با سر مسح کردند و رُبَیِّع روایت کرده که ایشان پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ را دیدند که سر و بیرون و درون گوش‌هایشان را مسح کردند. ترمذی می‌گوید: «حدیث ابن عباس و رُبَیِّع صحیح است».

بر این اساس کسی که مسح گوش‌ها را فراموش کند چیزی بر عهدهٔ او نیست و وضویش صحیح است.

والله اعلم.